

Перегуда Ю.А.

*кандидат географічних наук, доцент,
докторант, доцент кафедри глобальної економіки,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1434-2509>*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-365-4-11>

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ В РАМКАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ

Аналізуючи тенденції формування підходів до майбутнього розвитку цивілізації на глобальному та локальному рівні, стає зрозумілим нагальна потреба переходу від економічного зростання на основі інтенсивного використання вичерпних ресурсів до стабільного, передбачуваного та раціонального способу на основі екологічних принципів. Людство наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. стикнулося з безпрецедентними негативними проявами природніх катаклізмів та загроз, які в суттєві мірі мали руйнівний вплив і на економічну ситуацію і на можливість досягнути Цілей сталого розвитку. Слід зазначити, що функції держави передбачають вжиття заходів стосовно безпеки громадян, щоб уберегти їх від загроз, від небезпек, які можуть в будь-який момент гостро позначитися на здоров'ї та житті. А з плином певного проміжку часу антропогенні фактори посилюють згубний вплив на екологічне середовище, в якому перебувають люди.

В умовах розвитку держави та прогресу у дослідженні та розробці новітніх технологій, які вказують на несприятливість екологічної обстановки, що з кожним днем погіршується, постає нагальна необхідність розробки активного підходу до формування сталого існування навколишнього середовища. Документи ООН, рішення G20 та G7, матеріали Всесвітнього економічного форуму (Global Risks Report) свідчать про масштабні екологічні проблеми, породжені змінами клімату та негативним відношенням до збереження довкілля. Екстремальні

погодні прояви та недостатність кліматичних заходів входять до п'яти найбільших короткострокових ризиків для світу, в той же час п'ять найбільш загрозливих довгострокових загроз – це екологічні. «Недоліки кліматичних заходів», «екстремальна погода» та «втрата біорізноманіття» також вважаються трьома найбільш потенційно серйозними ризиками на наступне десятиліття. Дедалі більше занепокоєння невдачею кліматичних заходів показує, що респонденти не вірять у здатність світу стримувати зміну клімату, не в останню чергу через економічні ризики, які поглибилися [6]

Забезпечення сталого розвитку територій в Україні досліджується також щодо функціонування господарського комплексу держави задля реалізації соціальних потреб населення [2]; визначення механізмів та динамічної моделі формування сталого розвитку територіальної громади [3]. Науковці також досліджують можливості України досягти цілей сталого розвитку, враховуючи обов'язкову наявність дієвих механізмів виконання задокументованих цілей [7].

Аналіз добровільних національних оглядів щодо досягнення цілей сталого розвитку різних держав та України продемонстрував зниження рівня активності в цьому напрямку в Україні. Досягнення Цілей сталого розвитку на державному рівні розглядається як: демонстрація статистичних даних відповідно до загальноприйнятих показників; розуміння інвестиційної стабільності, розвитку ринку тощо (розуміння сталого розвитку на рівні бізнесу); стабільність у роботі та зростання добробуту (розуміння сталого розвитку на рівні громади). Цілі сталого розвитку інтерпретувалися відповідно до певних поглядів і настроїв, що відбилося у виборі різних регіонів України для різних цілей, які вони вважали найбільш прийнятними для себе та держави [2; 3].

Питання покращення комунікацій активно розглядалися в контексті розробки Стратегії сталого розвитку автоматизованої системи муніципальної статистики Асоціацією міст України [4] для покращення моніторингу рівня досягнення Цілей сталого розвитку. Проте запровадження електронного урядування для досягнення Цілей сталого розвитку залишилося поза увагою,

зокрема щодо надання якісних доступних електронних послуг та залучення громадян до управління процесами прийняття рішень, розвитку розумних міст для підтримки стійких і придатних для життя суспільств [3]. Основним результатом, який визначається в контексті досягнення Цілей сталого розвитку, є реформування.

Можливість сталого розвитку як важливого принципу може розглядатися з точки зору окремих галузей (табл. 1), що демонструє сумісність сталого розвитку з практикою публічного управління в у сферах транспорту, охорони навколишнього середовища, в обслуговуванні населення та громадському житті.

Обмежена наявність ресурсів у перспективі ускладнює економічні, природні та соціальні аспекти практики. Використовуючи сталість як вимір цінності публічного управління, можна поєднати певні спеціалізації та їх системи цінностей з метою покращення сталості на основі підвищення позитивних зовнішніх ефектів для інших спеціалізацій. Участь громадян, ефективність, справедливість та стійкість є окремим підходом для публічного управління, що знижує у довгостроковій перспективі ризики для громадян, спираючись на ефективне ресурсне управління у короткостроковій перспективі [5].

Сьогодні проблеми екології спричиняють занепокоєння так само як і традиційні загрози, що свідчить про зростання усвідомлення першочерговості захисту довкілля та деструктивність впливу екологічних проблем на стан здоров'я у довгостроковій перспективі (рис. 1). Екологічні питання стали ключовими у формуванні державної геостратегії, а розуміння її важливості закріплюється як в громадській думці так і політиці держав, в т. ч. і в Україні.

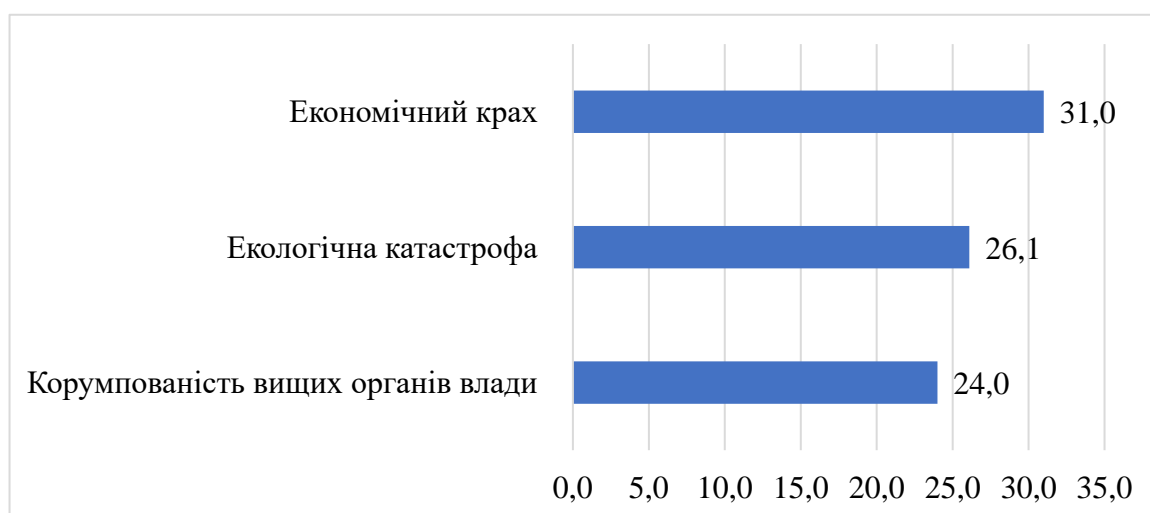
Кризи клімату та сталого біорізноманіття посилюються. Проте, численні кризи відвернули увагу та пріоритети політики від середньострокових і довгострокових цілей, таких як ЦУР та Паризька кліматична угода: переміщення фокусу на короткострокові проблеми, що загрожує сповільнити прийняття надійних національних і міжнародних планів та обмежити міжнародне фінансування для сталого розвитку.

Застосування Цілей сталого розвитку

Застосування Цілей сталого розвитку	Відповідність цілей			Економічна ефективність Справедливість Соціальне забезпечення
	Проблемні питання	Проблеми покоління та часу	Біологічна стійкість генетичного різноманіття Біологічна продуктивність	
Обслуговування населення	Максимізація переваг перерозподілених ресурсів, що відповідають індивідуальним потребам клієнтів	Висока частота повторення поколінь соціальної та економічної дисфункції	Стійкість (переривання генераційної дисфункції)	Ефективність справедливість Соціальне забезпечення (Збалансування перерозподілу ресурсів із власним капіталом)
Транспорт	Дозволити людям використовувати ресурси без їх виснаження	Відсутність включення інтересів майбутнього покоління	Стійкість до генетичного різноманіття Біологічна продуктивність	Ефективність Справедливість Соціальне забезпечення (через зменшення зовнішніх ефектів)
Охорона навколишнього середовища	Охорона людей, тварин, фауни	Відсутність включення інтересів майбутнього покоління	Стійкість до генетичного різноманіття Біологічна продуктивність	Ефективність (через зменшення зовнішніх ефектів)

Джерело: [4]

Тепер, коли середньосвітова температура перевищує доіндустріальний рівень на 1,2°C, зрозуміло, що кліматична криза настала, і її наслідки відчуваються у всьому світі. Водночас все ще залишається можливість домогтися виконання положень Порядку денного на період до 2030 року та Паризької угоди 2015 року щодо зміни клімату, якщо вдасться забезпечити різке підвищення глобальної солідарності та належне управління на найвищому політичному рівні [7]. Глобальне співробітництво та прихильність до основних принципів ЦУР: соціальна інтеграція, чиста енергія, відповідальне споживання та універсальний доступ до публічних послуг необхідні для вирішення основних викликів часу.

Рис. 1. Найбільш актуальні загрози для безпеки країни, %
Джерело: [1]

Прогрес у досягненні цілей щодо клімату та біорізноманіття також надто повільний, особливо в розвинених країнах. Напередодні саміту глав держав у 2023 році відновлення та прискорення прогресу в ЦУР у всіх країнах має стати головним пріоритетом планів відновлення та реформ міжнародної системи фінансування розвитку [5]. Таким чином, у системі цілей сталого розвитку екологічні цілі визначають необхідність суттєвих змін в економіці та моделях виробництва, та мають стати базисом подальшого ствердження принципу сталості. Так само, на законодавчому рівні в Україні виникає необхідність у

забезпеченні цілей сталого розвитку на період до 2030 року, в т. ч. екологічних цілей, а саме посилення боротьби зі зміною клімату та її наслідками; захист, раціональне використання та збереження водних та земельних ресурсів; моніторинг реалізації Цілей сталого розвитку України [2].

У міру наближення до позначки половини шляху між прийняттям та здійсненням Порядку денного в галузі сталого розвитку на період до 2030 року, стає очевидним, що завдання виконуються частково (прогрес лише по 26 із 169 завдань ЦУР). За рештою завдань, що вимірюються, необхідне прискорення прогресу, щоб досягти своїх цілей до 2030 року [6].

Виходячи з сучасного бачення сталого розвитку, встановлених цільових орієнтирах, сформовано базисні підходи до розвитку сучасних держав з умовами подальших дій щодо непогіршення чи, навіть, майбутнього поліпшення стану навколишнього середовища. Система публічного управління, враховуючи її значний соціальний акцент, особливо в розвинених країнах світу, орієнтувалася на реалізацію економічних цілей, що мають приводити до зростання соціальних показників. Сформована концепція сталого розвитку дозволила перейти до нового бачення подальшого розвитку, який має базуватися на поєднанні економічного, соціального та екологічного складника при особливому акценті на останньому. Враховуючи досить складний стан навколишнього середовища, сталість розвитку передбачає досягнення соціально-економічних показників за рахунок ресурсоощадності, збереженні навколишнього середовища, розширені використання відтворюваних джерел енергії, що дозволить в подальшому досягти високої якості життя та покращеного екологічного стану.

Україна активно впроваджує принципи сталого розвитку, зосереджуючись на збалансованому поєднанні економічних, соціальних та екологічних аспектів. Особлива увага приділяється розвитку територій з врахуванням їхнього екологічного стану. Забезпечення сталого розвитку територій в Україні в рамках реалізації екологічних аспектів є важливим завданням, спрямованим на створення здорового та екологічно безпечного середовища для майбутніх поколінь.

Література:

1. Покоління відходить й покоління приходить, а земля віковічно стоїть: Захист довкілля у громадській думці українців. Фонд «Демократичні ініціативи». 2021. URL: <https://dif.org.ua/article/zakhist-dovkillya-u-gromadskiy-dumtsi-ukraintsiv>
2. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України № 722/2019 від 30 вересня 2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
3. Halfway to 2030: How many targets will be achieved in the UNECE region? Snapshot and insights in 2022. United Nations, 2022. URL: https://w3.unece.org/sdg2022/documents/SDG-Report-2022_web.pdf
4. Leuenberger D. Sustainable development in public administration: A match with practice? *Public works management & policy*. 2006. № 10(3). P. 195–201.
5. Sachs J. et al. Sustainable development report 2022: From Crisis to Sustainable Development: the SDGs as Roadmap to 2030 and Beyond. Cambridge University Press, 2022. 493 p.
6. The Global Risks Report 2022. World Economic Forum, 2022. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2022.pdf
7. The Sustainable Development Goals Report 2021. United Nations, 2021. URL: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2021/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2021.pdf>